

tus albicilla, espècie d'àguila de mar. És una etimologia acceptable semànticament, i l'única dificultat fonètica està en el canvi de *g* en *c*, com sigui que les formes documentades amb *g* només es troben en anglès (*alcatross*, S. XVI) i en francès (*alcatroz*, 1701) i sembla que són secundàries. El canvi es pot explicar per etimologia popular, acceptant en aquest sentit el suggeriment de Devic que hom va assimilar el pelicà amb un *catúfol* o *caduf* (port. *alcatruz*, cat. *alcatuï(o)*) pel costum de portar aigua en el seu pap voluminós, veg. el gravat de l'ocell en *AlcM*; potser es repeteix aquest canvi en el mot castellà *almocratracia* < *almogatacia* (DCEC).

El nom castellà s'ha aplicat en alguns punts d'Amèrica a varietats del pelicà: a Cuba («*alcatraz*: ave acuático-marítima --- aquí de nadie --- usado el nombre de *pelicano* --- *pelecanus fuscus*», Pichardo), etc., i a la part castellanoparlant (Rep. Dominicana) de l'illa d'Haití el pelicà no es coneix més que per *alcatrás*, pl. *alcatrásés*, fins al punt que el nom de *pelicano* hi és totalment desconegut, per més que hi són nombrosíssims, sobretot als estuaris dels rius (J. Sales); a la costa de Xile, en canvi, on jo mateix n'he vistos, no són pelicans sinó uns ocells negres com uns corbs, que es posen en els esculls marins juntament amb les gavines (me'n donaren el nom a Quintero, 1943). DCEC I, 99b.

ALCAVÓ o *alcavor*, 'recambró o cavitat en el forn', 'mina o galeria subterrània', de l'ar. hispànic *qabū* (àrab *qābw*) 'volta, cúpula'. □ 1.ª doc.: 1460, JRoig.

«Viu roçegar, / puy squarterar, / una fornera, / sols per tercera / e conduir / son fill dormir / ab ses loçanes / parroquianes, / en l'*alcavor*; / ab gran rigor / la executaren: / lo fill soltaren / ---» (*Spill*, 1877, cf. el comentari de Chabàs). Mot quasi només valencià, si bé també és ben viu a Fraga, on *alcavó* (pl. *alkabòns*) i *alcavonada* designen certa protecció que es fa per protegir un desaigüe i per a aquest desaigüe mateix (1956). En el País Valencià predomina molt avui la forma etimològica sense *-r*; sense altra excepció que a Bocairent, on vaig sentir *alkavór* i *alkavorét* per a dos menuts afluents de la Rambla de Vinalapó, el de Rainer i l'*Alcavoret de Buenos-Aires* (1963); tanmateix també en l'acc. secundària 'l'escalfor que conserva el forn després d'apagat', que em dona a conèixer d'Alcoi J. Giner i March (diferenciat allí d'*alcavó* 'minat', d'on generalitzat al sentit de 'calentor suau' (Badenes, cita en *AlcM*).

Jo també el vaig sentir a molts pobles més enllà del Túria, i en les dues accepcions bàsiques; el mateix Giner i March em comunicà des d'Alcoi *alcavó* «minat per treure aigües o per passar una conducció d'aigües en túnel», i l'alcoià Martí Gadea l'usà sovint en una acc. com aquesta: «les aygues que els entren per una mina o *alcavó* que ve de la presa del riu», «la Font del Arch de Sella --- vingué un any molt sec y casi es secà del tot, el poble tratà de fer una cava o *alcavó* pera vore si eixia més aygua» (*T. del Xè* III, 9; II, 57); o bé per a una perforació no desti-

nada a aqueducte: «la Penya Foradà --- diuen que la foradaren a pic els moros pera facilitar la comunicació en les valls d'Alcalà de la Jovà y Ebo --- tingueren tanta paciència pera fer eixe *alcavó* o forat ---» (ib. I, 174).

L'acc. hidràulica la trobo en molts pobles, des de Xàtiva fins a la Marina i Nord d'Alacant: «la Foia s'ompli d'aigua en temps de pluja, i hi hageren de fer un desaigüe per a tirar l'aigua a la séquia de Ranes: per això en diuen *Elz alkavòns*» (Canals, 1962); a l'Olleria m'explicaven que «un *alkavó* neix, i no és aigua de pluja» (n'hi ha tres en el terme, anomenats amb noms de propietaris, a la Canyada, etc.); a la Font de la Figuera «desaigüe (en terra seca)», si bé en els pendents bastant alts, secs i deserts a la cara O. del Caporutxo, en la frontera lingüística, hi ha uns *alkavòns en àyua* ('amb aigua'); a Gorga n'hi ha dos (que uns pronunciaven l'*alkavó* i altres el *ankavó*), un d'ells apartat i l'altre molt prop del poble, on *puen* l'aigua quan n'hi ha escassetat; a Tibi em parlaven d'un *alkavó*, i m'explicaren també que *La Font Trobada* «és un *alcavó* molt gros»; en fi a la Vila Joiosa té aigua molt bona *La Font de l'Alcavó*.

Però en altres localitats es tracta de l'altra acc. A Real de Montroi me'l definiren (a propòsit del top. local *Alcavons*) «repiset dalt del forn del pa» (1962), i també ha de ser alguna espècie de cofurna en lloc elevat, a Almudaina, puix que es tracta de l'*Alt dels Alkavòns*, i a Alcosser de Planes, on, com a prova que el cim dit *El Calvari* havia estat un fortí dels moros, em digueren que «encara hi ha *alkavòns*»; potser també a Balones, on hi ha l'*Ankavó del Figueral*, i a Benillup (*L'alkavó i Lloma 's alkavòns*); mentre que no tinc cap indicatiu per saber si l'*Alcavonet*, nom de lloc de Cocentaina, i l'*Alcavó*, altres dos a Planes d'Alcoi i a Sella, es referien a una cosa o a l'altra.

Fora del català de València només s'ha conservat a Múrcia, en la forma *alcabor* o *arcabol* «hueco de la campana del horno» (GSoriano, s. v.), que el *DAut.* ja dona com a propi de Múrcia. Ja assenyalaren l'etimologia aràbiga Dozy, *Gloss.*, 77, i *Suppl.* II, 306a; Eguílaz, 123; MLWagner, *RFE* xxx, 241; i el DCEC I, 92a, i IV, s. v.; sabem que Dozy registrava *qabw* «voûte» i amb un trasllat normal de l'accent, hisp.-àr. *qabó* en RMa. («fumarium»). El Himyarí (S. XIII, dades transmeses en el xv) recollia en l'àrab d'Espanya *qbw* «réservoir voûté», en frase combinada *qabw 'alà qubba* «dôme sur coupole», i el plural '*aqbā*' «arcades d'un aqueduc» (p. 277). A l'afegiment de la *-r* contribuirien en català la influència dels parònims *calentor* (o *calor*) i *sumad'or* 'degotall' (a Bocairent entremig dels dos *alcavors* desaigüen en el Vinalapó dos *sumaorets*); potser també la d'ALAMBOR.

DERIV.: *Alcavonet* (supra). *Alcavorar* (*AlcM*).

ALCAVOT, 'tercer, proxeneta', de l'ar. *qawwād* id., que sona amb una *ā* tirant a o. □ 1.ª doc.: S. XIII.

En els *Costums de Tortosa*: «si li matarà un hom o femna, o li serà *alcavot* o farà per ell alguna legea»